96- [KITABU AHBARI'L-AHADI]
1- Son Derece Dogru Ve Dogrulugu Köklü Bir Meleke Hâlinde Bulunan Adil Bir Zatin Ezan, Namaz, Oruç Ve Bunlara Benzer Farzlar Ve Dînî Hükümler Hakkindaki Haberinin Mu'teber Ve Infazi Vâcib Ser'î Bir Delîl Olduguna Dâir Gelen Hadîsler Babi
2- Peygamber(S)'In Zubeyr Ibnu'l-Avvâm'i Düsmanin Hâllerini Ögrenip Haber Getirmesi Için Tek Basina Öncü Ve Câsûs Olarak Göndermesi Babi
3- Yüce Allah'in Su Kavli Babi:
4- Peygamber(S)'In Birbiri Ardindan Birçok Vâlîler, Kumandanlar Ve Yabanci Devletlere Elçiler Gönderir Olmasi Babi
5- Peygamber(S)'In Arab Hey'etlerine Arkalarinda Bulunan Kavimlerine, Kendisinden Isittikleri Ilmi Teblîg Etmelerini Vasiyet Etmesi Babi
6- Tek Kadinin Haberi (Yâni Bununla Amel Edilir Mi Yâhud Edilmez Mi?) Babi
A.Peygamber'in Valileri
B.Hazreti Peygamber'in Sefirleri
I. Sarkî Roma Sefiri Dihye:
6. Gassân Sefiri Süca' Ibn Vehb:
7. Bahreyn Sefiri Alâ ibn Hadramî:
8. Umman Sefiri Amr ibn Âs:

Rahman ve Rahim olan Allah'in ismiyle

96- [KITABU AHBARI'L-AHADI]

(Vâhidlerin -Tek Kisilerin- Haberleri Kitabi) [1]

1- Son Derece Dogru Ve Dogrulugu Köklü Bir Meleke Hâlinde Bulunan Adil Bir Zatin Ezan, Namaz, Oruç Ve Bunlara Benzer Farzlar Ve Dînî Hükümler Hakkindaki Haberinin Mu'teber Ve Infazi Vâcib Ser'î Bir Delîl Olduguna Dâir Gelen Hadîsler Babi

Ve Yüce Allah'in su kavli de buna delildir:
"Mü'mirilerin hepsinin savasa çikmalari lâyik degildir. O hâlde içlerinden her sinifin birer kismi dînde fakîh olmayi Ögrenmeleri için kalmalari, dîn ve serîat ilimlerini iyice ögrenmeleri ve kavimleri savastan dönüp kendilerine geldikleri zaman onlari Allah azâbiyle korkutmalari için (kalmalidirlar). Olur ki (bu suretle mü'minler, aykiri hareketlerden) kaçinirlar" {et-Tevbe: 122).
Buhârî söyle dedi:
Ve bir kisi de "Taife" diye isimlenir: Çünkü Yüce Allah'in su "Eger müzminlerden iki zümre birbiriyle dögüsürlerse, aralarini baristirin... " (ei-Hucurât: 9) kavlinde, "Eger iki kisi dögüsürlerse", bu da âyetin ma'nâsina
girer, "Taife", vâhid üzerine de kullanilir [2].
Ve Yüce Allah'in su kavli de buna delildir:
'Ey îmân edenler, eger bir fâsik size bir haber getirirse, onu tahkik edin... " <ei-Hucurât: 6) (yâni

onda durun, isin beyânini ve hakikatin açilmasini isteyin, sakin fâsikin sözüne güvenip i'timâd etmeyin, demektir. Çünkü fâsiklik cinsini savunup müdâfaa etmeyen kimse, fâsikliktan bir nevi' olan yalani da savunmaz. Bu sebeble bu âyette âdil ve dogru olan vahidin haberinin kabul edilecegine delil vardir) [3].

Peygamber (S), âmirlerini birbiri arkasina nasil göndermistir? (Eger vâhid haberi makbul olmasaydi, Peygamber'in bu göndermelerinde hiçbir ma'nâ olmazdi. Birincinin ardindan digerini, onun haberi makbul olmakla beraber gönderdi ki, o unuttugunda onu hatirlatsin.)

Nitekim gönderilmis âmirlerden biri unutursa, o sünnete döndürülür [4].

1-.....Bize Eyyûb es-Sahtiyânî, Ebû Kilâbe'den tahdîs etti. Bize Mâlik ibn Huveyris tahdîs edip söyle dedi. Biz yasit gençler toplulugu olarak Peygamber(S)'e geldik ve O'nun yaninda yirmi gece kaldik. Rasûlullah son derece hassas ve ince yürekli idi. Konuklugumuzun uzamasindan ailelerimizi özledigimizi anlayinca yâhud ailelerimize istiyak duydugumuzu anlayinca, geride kimleri biraktigimizi sordu. Biz de haber verdik.

Rasûlullah:

— "Ailelerinizin yanina dönünüz, onlarin içinde ikaamet ediniz, onlara dînî bilgileri Ögretiniz, onlara dînî vecîbelerini eda ve haramlardan çekinmelerini emrediniz" buyurdu.

Mâlik ibn Huveyris'in râvîsi Ebû Kilâbe söyle dedi: Mâlik ibn Huveyris bana Peygamber'in daha birçok vasiyetini zikredip bildirdi. Ben onlarin bir kismini ezberimde tutuyor, bir kismini da tutamiyorum. Mâlik'ibn Huveyris, Rasûlullah'in sunlari da buyurdugunu bildirdi:

— "Benim nasil namaz kilar oldugumu gördünüzse, öylece namaz kiliniz. Namaz vakti gelince biriniz size ezan okusun, en büyügünüz, en faziletliniz de size imamlik etsin!" [5].

2-.....Abdullah ibn Mes'ûd (R) söyle demistir: Rasûlullah (S):

"Sizden herhangibirinizi müezzin Bilâl'in ezan sesi sahur yemegini yemekten men' etmesin! Çünkü Bilâl, safaktan önce ezan okur -yâhud: Gece vakti nida eder-. Bunu teheccüd namazi kilanlari sahur yemegine döndürmek, ve uykuda olanlarinizi da sahur yemegine uyandirmak için okur. Fecr söyle demek degildir" buyurdu da iki sehâdet parmagini kaldirarak ufukta görülen ve dikey ziyadan ibaret olan fecri kâzibe isaret etti.

Sonra Rasûlullah iki sehâdet parmagini yanyana getirerek:

— "Fecr, böyle olmaktir" buyurmustur.

Yahya ibn Saîd el-Kattân iki avucunu birlestirip söyle diye açiklayip göstermistir.

Ve yine Yahya el-Kattân, iki sehâdet parmaklarini uzatmis, ufukta sag ve sol taraftan uzatilip yayilmis olan dikdörtgen seklindeki fecri sâdik dedigimiz mustatil ziyâya isaret etmistir [6].

3-.....Bize Abdullah ibn Dînâr tahdîs etti. Ben Abdullah ibn Umer(R)'den isittim, Peygamber (S): "Bilâl gece vakti nida eder. Siz, îbnu Ümmi Mektûm'ezan okuyuncaya kadar yiyiniz,"buyurmustur [7].

4-.....Abdullah ibn Mes'ûd (R) söyle demistir: Peygamber (S) bizlere ögle namazini bes rek'at olarak kildirdi.
— (Yâ Rasûlallah!) Namazda artirilma mi yapildi? diye soruldu.
— "Namaz hakkindaki bu sorunuz neden?" buyurdu. Sahâbîler:
— Bes rek'at olarak kildirdin! dediler.
Bunun üzerine Rasûlullah selâm vermesinin ardindan iki yanilma secdesi yapmistir [8].

5-..... Bana Imâm Mâlik, Eyyûb es-Sahtiyânî'den; o da Muhammed ibn Sîrîn'den; o da Ebû Hureyre(R)'den söyle tahdîs etti: Rasûlullah (S) ögle veya ikindi namazlarindan birini kildirirken iki rek'atten sonra (selâm verip) namazdan çikti. Bunun üzerine Zu'l-Yedeyn denilen zât kendisine:
— Yâ Rasûlallah! Namaz kisaldi mi? Yâhud unuttun mu? diye sordu.
Rasûlullah oradaki cemâate:
— "Zu'l-Yedeyn dogru mu söyledi?" dedi. Insanlar:
— Evet dogru söyledi! diye cevâb verdiler.
Bunun üzerine Rasûlullah diger iki rek'at daha namaz kildirdi, sonra selâm verdi, ondan sonra tekbîr alip namaz secdesi gibi yâhud daha uzun bir secde yapti, sonra basini secdeden kaldirdiktan sonra yine tekbîr alip yine namaz secdesi gibi bir secde daha yapti, sonra basini secdeden yukari kaldirdi (sonra selâm verdi) [9].

6-.....Abdullah ibn Umer (R) söyle demistir: Insanlar Kubâ'da sabah namazi kilmaktalarken, onlara bir kimse geldi de:
— Rasûlullah'm üzerine bu gece Kur'ân indirildi de namazda Ka'-be'ye yönelmesi emrolundu. Simdi sizler de namazinizin içinde Ka'-be tarafina yöneliniz! dedi.
Cemâatin yüzleri Sâm tarafina dogru yönelmis idi. Olduklari vaziyette derhâl yüzlerini Ka'be tarafina döndürdüler [10].

7-.....el-Berâ ibn Âzib (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) Medine'ye hicret edip geldiginde onalti yâhud onyedi ay Kudüs'teki Bey-tu'1-Makdis tarafina dogru namaz kildirdi. Fakat her zaman kiblesinin Ka'be'ye karsi döndürülmesini arzu eder dururdu (ve bu arzusunu gökyüzüne bakarak Yüce Allah'a karsi izhâr eylerdi). Bunun üzerine Yüce Allah: "Bpz, yüzünü çok kerre göge dogru evirip çevirdigini muhakkak görüyoruz. Simdi seni her hâlde hosnûd olacagin bir kibleye döndürüyoruz. (Namazda) yüzünü artik Mescidi Haram tarafina çevir. Siz de nerede bulunursaniz yüzlerinizi o yana döndürünüz..." (ei-Bakara: 144) âyetini indirdi. Bu suretle kible, Ka'be tarafina yöneltildi.
O gün sâhâbîlerden bir zât ikindi namazim Peygamber'le beraber Ka'be'ye dogru kilmisti. Bu zât sonra (ertesi gün sabah vakti) Me-dîne'den çikti ve Küba'da sabah namazi kilmakta olan bir Ensâr cemâatine ugradi. Bunlarin Kudüs'e dogru namaz kildiklarim görünce, namâzdakilere: Peygamber'le beraber namaz kildigini ve Peygamber'-in Kabe'ye yöneltildigini ve kendilerinin ikindi namazinda rukû'da iken Ka'be'ye dogru döndüklerini sehâdet suretiyle haber verdi. Ku-bâ halki da Sam'a dogru

[11]

namaz kilarlarken Ka'be tarafina yönediler .

8-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Ben üvey babam Ebû Talha el-Ensârî'ye, Ebû Ubeyde ibnu'l-Cerrâh'a, Ubeyy ibn Ka'b'a hurmadan yapilan fadîh içkisi veriyordum. Bu sirada birisi geldi de:
— Içki haram kilinmistir, dedi. Bunun üzerine Ebû Talha bana:
— Yâ Enes, su sarâb küplerine, dogru kalk da onlari kir! diye emretti.
Enes: Bu emir üzerine ben tastan oyulup içine içki konulan "Mihrâs" kabimiza dogru kalktim da onun asagisindan vurdum, o da kirildi, demistir [12].

9-..... Bize Su'be, Ebû Ishâk'tan; o da Sila ibn Zufer el-Absî'den; o da Huzeyfe ibnu'l-Yemân(R)'dan tahdîs etti ki, Peygamber (S) Necrân hey'eti, kendisinden emîn bir kimse gönderilmesini istediklerinde, onlara:
— "Size elbette hakkiyle emîn olan bir kimse gönderecegim"^ buyurmus.
Bunun üzerine Peygamber'in sahâbîleri bu emînlige ragbet ederek herbiri kendisinin gönderilmesini dikkatle bekledikleri sirada Peygamber, Ebû Ubeyde'yi göndermistir.

10-.....Bize Su'be, Hâlid ibn Mihrân el-Hazzâ'dan; o da Ebû Kilâbe'den; o da Enes(R)'ten tahdîs etti ki, Peygamber (S):
— "Her peygamberin, ümmetinin güvendigi emîn bir kimsesi vardir. Ve su bizim ümmetimizin emînideEbü Ubeyde'dir" buyurmustur [13]

11-..... Bize Hammâd ibn Zeyd, Yahya ibn Saîd'den; o da Ubeyd ibn Huneyn'den; o da Ibn Abbâs'tan tahdîs etti ki, Umer ibnu'l-Hattâb (R) söyle demistir: Ensâr'dan (Evs ibn Havlî isminde) bir adam vardi. O, Rasûlullah'tan ayri ve uzakta bulundugu zaman ben Rasûlullah'm meclisinde hazir bulunur ve o gün Rasûlullah'tan olacak söz, fiil ve hâlleri ona getirirdim. Ben Rasûlullah'm meclisinden uzakta kaldigim zaman ise, o zât, Rasûlullah'in meclisinde hazir bulunur ve o gün Rasûlullah'tan meydana gelen söz, fiil ve hâlleri bana getirirdi [14].

12-.....Bize Su'be, Zubeyd'den; o da Sa'd ibn Ubeyde'den; o da Ebû Abdirrahmân'dan; o da Alî(R)'den söyle tahdîs etti. Peygamber (S) bir asker birligi hazirlayip baslarina bir adami kumandan ta'-yîn etti. Yolda odun toplatip ates yaktirdi da askerlere:
— Bu atesin içine girin! dedi.
Onlardan bir kismi atese girmek istediklerinde, digerleri:
— Biz atesten kaçip Rasûlullah'a siginmis kimseleriz! dediler. Seferden dönüste bu hâdiseyi Peygamber'e zikrettiklerinde, Peygamber atese girmek isteyenler için:
— "Eger atese girmis olsalardi, kiyamet gününe kadar atesten bir daha ayrilmazlardi" buyurdu.
Digerlerine hitaben de:
— "Ma'siyet hakkinda kula itaat yoktur. îtâat ancak ma'ruftadir (ma'kûl ve mesru' olan emirler [15]

hakkindadir)" buyurdu .

13-.....(Buradaki birkaç senedde) Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Bizler Rasûlullah'in huzurunda bulundugumuz sirada birden bedevilerden bir adam ayaga kalkti ve:
— Yâ Rasûlallah! Benim için Allah'in Kitabi ile hükmet! dedi. Akabinde onun muhâsimi olan kimse de ayaga kalkti ve:
— Yâ Rasûlalîah, hasmim dogru söyledi. Sen onun için Allah'in Kitabi ile hükmet ve söz söylemek üzere bana izin ver! dedi.
Peygamber (S) de ona:
— "Sözünü söyle!" buyurdu. O da söyle dedi:
— Benim oglum, bu a'râbî'nin yaninda asîf, yânî ücretle çalisan bir kimse idi. Oglum bunun karisiyle zina etmis. Insanlar bana oglum üzerine taslanmak cezasi oldugunu haber verdiler. Ben bu adama oglum adina yüz koyun ve bir de cariyeyi fidye vererek, oglumu bu cezadan kurtardim. Bundan sonra ben bu mes'eleyi ilim ehlinden sordum. Onlar da bana, onun karisi üzerine taslama cezasi düstügünü, benim ogluma da ancak yüz deynek vurulma ile bir yil gurbete sürgün edilmek cezasi oldugunu haber verdiler! dedi.
Rasûlullah da:
— "Nefsim elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, ben sizin aranizda elbette Allah 'in Kitabi ile hükmedecegim: Câriye ile koyunlari kendi sahibine geri veriniz. Senin ogluna gelince; onun üzerinde yüz
deynek cezasi ve bir yil gurbete sürgün edilme cezasi vardir" buyurdu.
Bundan sonra Eslem kabilesinden bir adam olan Uneys'e de.
— "Sana gelince yâ Uneys! Sen de bu adamin karisina git! Tahkikini yap, eger kadin suçunu Vtirâf ederse, onu recm et!" buyurdu.
Râvî: Uneys o kadina gitti, kadin da suçunu i'tirâf etmesi üzerine, Uneys ona taslama cezasi uyguladi, demistir [16].

2- Peygamber(S)'In Zubeyr Ibnu'l-Avvâm'i Düsmanin Hâllerini Ögrenip Haber Getirmesi Için Tek Basina Öncü Ve Câsûs Olarak Göndermesi Babi

14- Bize Alî ibnu Abdillah el-Medînî tahdîs etti. Bize Sufyân ib-nu Uyeyne tahdîs etti. Bize Muhammed ibnu'l-Munkedir tahdîs edip söyle dedi: Ben Câbir ibn AbdilIah(R)'tan isittim, söyle dedi: Peygamber (S) Hendek günü insanlardan (düsmanin haberini bana kim getirir diye) çagirip istedi. Peygamber'in bu da'vet ve istegine ez-Zubeyr icabet etti. Sonra Peygamber insanlardan bunu tekrar istedi. Bu istege de ez-Zubeyr ibnu'I-Avvâm icabet etti. Sonra yine insanlardan bunu yapacak kimse istedi. Bu sefer de yine ez-Zubeyr icabet etti. Bunun üzerine Peygamber:
— "Her peygamberin bir havarisi vardir, benim havarim, natis yardimcim ise ez-Zubeyr'dir" buyurdu [17].
Sufyân ibn Uyeyne: Ben bu hadîsi Ibnu'l-Munkedir'den belledim, dedi.
Eyyûb es-Sahtiyânî de Ibnu'l-Munkedir'e künyesiyle hitâb ederek:
— Yâ Ebâ Bekr! Sen insanlara Câbir'den hadîs söyle. Çünkü topluluk senin Câbir'den hadîs

söylemenden hoslaniyorlar, dedi.
Bunun üzerine Îbnu'l-Munkedir de mecliste bulunanlara:
— Ben Câbir'den isittim, ben Câbir'den isittim, diyerek dört hadîs
arasini arka arkaya uladi.
Alî ibnu'l-Medînî dedi ki: Ben Sufyân ibn Uyeyne'ye:
— Sufyân es-Sevrî "Hendek günü" yerine "Kurayza günü" seklinde söylüyor, dedim.
Ibnu Uyeyne:
— Ben Îbnu'l-Munkedir'den bunu senin "Hendek günü" oturusun gibi kesin olarak bu lafizla belledim, dedi.
Sufyân ibn Uyeyne:
— O, bir gündür, yânî "Hendek günü" ile "Kurayza günü" bir günden ibarettir, dedi ve bunu söylerken Sufyân ibnu Uyeyne gülümsedi [18].

3- Yüce Allah'in Su Kavli Babi:

"Ey îmân edenler, Peygamber'in evlerine size izin verilmedikçe girmeyin... Fakat da'vet olundugunuz zaman girin..." (ei-Ahzâb: 53).
Eger ona bir tek kisi izin verirse, girmek caiz olur [19].

15-.....Bize Hammâd ibn Zeyd, Eyyûb es-Sahtiyânî'den; o da Ebû Usmân'dan; o da Ebû Mûsâ eI-Es'arî(R)'den söyle tahdîs etti: Peygamber (S) bir bustâna girdi de bana, kapiyi bekleyip korumami emretti. Biraz sonra bir adam geldi de Peygamberdin yanina girmek için izin istedi. Ben bu istegi Peygamber'e zikrettim. Peygamber:
— "Ona girmege izin ver ve onu cennetle müjdele!" buyurdu. Bu gelen Ebû Bekr idi. Sonra Umer geldi. Peygamber:
— "Ona da izin ver ve onu da cennetle müjdele!" buyurdu. Sonra Usmân geldi. Peygamber:
— "Ona da izin ver ve onu da cennetle müjdele!" buyurdu [20].

16-..... Bize Süleyman ibn Bilâl, Yahya ibn Saîd'den; o da Ubeyd ibn Huneyn'den tahdîs etti. O Ibn Abbâs'tan isitti ki, Umer (R) söyle demistir: Ben (kadinlarindan ayri bir yere çekildigi zaman) geldim de Rasûlullah'i yüksekçe bir oda içinde buldum. Rasûlullah*-m bulundugu odanin merdiveni basinda Rebâh isminde siyah bir hizmetçisi vardi. Ona:
— Rasûlullah'a söyle, bu gelen Umeru'bnu'l-Hattâb'dir! dedim. Akabinde Rasûlullah bana içeri girmeme izin verdi... [21]

4- Peygamber(S)'In Birbiri Ardindan Birçok Vâlîler, Kumandanlar Ve Yabanci Devletlere Elçiler Gönderir Olmasi Babi [22]

Ibn Abbâs da: Peygamber (S), Dihye ibn Halîfe el- Kelbî'yi bir mektubu ile Busrâ ehlinin büyügü

el-Hâris ibn Ebî Semmer el-Gassânî'ye gönderip, onun da bu mektubu Rûm Meliki olan Kayser'e ulastirmasini istedi, demistir [23].

17-..... Ibn Sihâb söyle demistir: Bana Ubeydullah ibnu Abdillah ibn Utbe haber verdi, ona da Ibn Abbâs (R) söyle haber vermistir: Rasûlullah (S) bir mektubunu Kisrâ'ya gönderdi. Ve mektubu götüren Abdullah ibn Huzâfe'ye, mektubu Bahreyn'in büyük emîri-ne vermesini emredip, Bahreyn'in büyük emîri de nîektûbu Kisrâ'ya gönderir buyurdu.
Bahreyn emîri vâsitasiyle Peygamber'in da'vet mektubu Kisrâ'ya verildiginde, Kisrâ, mektubu okuyup yirtinistir.
Ibn Sihâb dedi ki: Ben Saîd ibnu'l-Müseyyeb'in: "Bu haber kendisine erisince, Rasûlullah (S), Kisrâ'nin mülkünün tamâmiyle parçalanmasina duâ etti" dedigini saniyorum, demistir [24].

18-.....Bize Seleme ibnu'1-Ekva' (R) söyle tahdîs etti: Rasûlulîah (S) Eslem kabilesinden (ismi Hind ibn Esma ibn Harise olan) bir adama, kavminin içinde yâhud insanlarin içinde âsûrâ günü gün-düzleyin:
— "Her kim (gündüzün evvelinde) yemek yediyse, gününün kalanini yemiyerek tamamlasin. Birsey yememis olan kimse de orucunu tutsun!" diye i'lân ettirdi [25].

5- Peygamber(S)'In Arab Hey'etlerine Arkalarinda Bulunan Kavimlerine, Kendisinden Isittikleri Ilmi Teblîg Etmelerini Vasiyet Etmesi Babi

Bunu (yakinda, vâhid haberinin geçerliligi hakkinda gelen seyler bâbi'mn evvellerinde) Mâlik ibn Huveyris (R) söylemistir.

19-.....Bize Su'be tahdîs etti ki, Ebû Cemre Nasr ibnu Imrân ed-Dab'î söyle demistir: Ibn Abbâs (R) beni kendi serîri üzerine oturturdu. O bana söyle derdi: Abdu'1-Kays elçileri (Bahreyn taraflarindan) Rasûlullah'in huzuruna geldikleri zaman:
— "Hey'et kimlerdendir?" diye sordu. Onlar:
— Biz Rabîa kabîlelerindeniz, dediler. Rasûlullah (S):
— "Hos geldiniz! Allah sizi utandirmasin, pisman etmesin!" buyurdu.
Bunun üzerine onlar:
— Yâ Rasûlallah! Seninle bizim aramizda kâfir olan Mudar kabileleri vardir. O hâide bize kestirme birsey emret de, o sebeble bizler cennete girelim ve onu arkamizda kalanlarimiza haber verelim! dediler.
Bu arada Rasûlullah'a içkileri de sordular. Rasûlullah onlari dört seyden nehyetti ve dört seyi de emretti: Onlara yalniz Allah'a îmân ile emrettikten sonra:
— "Yalniz Allah'a îmân etmek ne demektir, bilir misiniz?" diye sordu.
Onlar:
— Allah ve Rasûlü en bilendir! dediler. Rasûlullah:

— "Ortaksiz ve yalniz olarak Allah'tan baska ilâh olmadigina ve Muhammed'in Allah 'in Rasûlü olduguna sehâdet etmek, namazi kilmak, zekâti vermek -râvî dedi ki: Zannederim ki, burada ramazân orucu da vardir-, ganimetlerden beste birini vermenizdir" buyurdu.
Ve onlari dört seyden: Dubba'dan, hantem'den, muzeffet'ten ve nakîr (denilen kaplara hurma yâhud üzüm sirasi koymak)dan nehyetti. Bazen Ibn Abbâs'm "Muzeffet" yerine "Mukayyer" dedigi de vardir.
Rasûlullah:
— "Bunlari ezberleyin ve bunlari gerinizde biraktiginiz kavim ve kabilelerinize teblig ediniz!" buyurdu [26].

6- Tek Kadinin Haberi (Yâni Bununla Amel Edilir Mi Yâhud Edilmez Mi?) Babi

20-.....Bize Su'be tahdîs etti ki, Tevbe ibnu Keysân el-Anberî söyle demistir: es-Sa'bî bana:
— Sen Hasen Basrî'nin Peygamber(S)'den hadîs rivayet ettigini gördün mü? Ben Ibn Umer'in meclisinde ona yakin olarak iki sene yâhud ikibuçuk sene kadar oturdum da, ben Ibn Umer'i su hadîsten baska Peygamber'den hadîs tahdîs ederken isitmedim [27]: Ibn Umer dedi ki: Peygamber'in sahâbîlerinden bâzi insanlar, içlerinde Sa'd ibn .Ebî Vakkaas da var oldugu hâlde, bir et yemeye giristiler. Tam bu sirada Peygamber'in kadinlarindan bir kadin o et yemeye girisen topluluga:
— O et bir keler etidir! diye nida etti.
Bunun üzerine sahâbîler o eti yemekten kendilerini tuttular. Bunun üzerine Rasûlullah:
— "Ondan yiyin yâhud onu taam edin. Çünkü o halâldir -yâhud: "Onda sakinca yoktur"; râvî bu iki ta'bîrde sekk etmistir- Lâkin keler benim alisik oldugum yiyeceklerimden degildir" buyurdu [28].
Kastallânî: "Bunu Allah'in yardimi ve muvaffak kilmasiyle 916 yili muharrem ayinin 15'î, çarsamba günü bitirdim. Allah'tan tamamlamaya yardim etmesini dilerim, O bana yeter, ve O ne güzel vekildir" dedi. Ben Sofuoglu da ayni duayi tekrar ederek 11 zu'1-ka'de 1404/8 agustos 1984 çarsamba günü bu kitabi bitirdim.
Rasûlullah'in Valileri, Kumandanlari ve Sefirleri Sârih Aynfnin Tertibiyle Söyledir:

A.Peygamber'in Valileri

1. Mekke Emîri Attâb Ibn Useyd:

Mekke'nin fethi üzerine Rasûlullah Medine'ye dönerken Attâb ibn Useyd'i Mekke'ye vâlî ta'yîn buyurdu. Ve o yil hacc mevsiminde hacc da Attâb'in emareti altinda îfâ olundu ki, bu sekizinci hicrî senesi hacci idi. Dokuzuncu sene Ebû Bekr Hacc Emîri idi. Onuncu sene de Haccetti'1-Veda îfâ olundu ve bu sirada Attâb'in güzel hizmetleri görüldü. Attâb Mekke'nin fethi sirasinda müslümân olmustu. O sirada henüz yirmi veya yirmibir yasinda idi. Emevî ailesine mensûb zekî bir gençti. Mekke'yi pek iyi idare etti. Ebû Bekr'in hilâfeti zamaninda da vazifesinde birakildi. Ve Ebû Bekr'in vefati günü vefat etti.

2. Tâif Emîri Usmân ibn Ebî'!-Âs:

Rasûlullah Usmân ibn Ebi'1-Âs'i da Tâif in fethi üzerine oraya ta'yîn buyurmustu ve pek iyi idare etmisti. Hasen Basrî bu zât hakkinda: Usmân ibn Ebi'l-Âs'dan efdal kimse görmedim, diye sena ederdi. Tâif'ten baska Bahreyn, Umman valiliklerinde de bulundu. Elli bir târihinde vefat etti.

3. Bahreyn Vâlîsi Alâ el-Hadramî:

Bu zât Hadramutlu'dur. Rasûlullah'n güzide vâlîlerin-dendir. Medîne zaruret içinde bulundugu ve aç kaldigi zamanlarda Alâ el-Hadramî'nin gönderdigi zekât mallari yetisti. Peygamber'in ölümü üzerine zuhur eden irtidâd ve irticai bastirmis ve Ebû Bekr, Umer zamanlarinda da vazifesinde bira-kilmistir. Hicretin ondördüncü yilinda vefat etmistir. Alâ, valiliginden önce, Bahreyn'e sefaretle gitmisti.

Rasûlullah, Ebû Sûfyân'i da Necrân'a vâlî olarak göndermistir.

4. Yemen Valileri:

Saadet asrinda en mühim vilâyet Yemen idi. Bu cihetle Yemen'e pek çok zevat müteaddid vazifelerle gönderilmistir. Ilk Yemen vâlîsi Bâzân'dir. Bâzân Iranlilar'm da Yemen'-de son vâlîsi idi. Asagida görülecegi üzere Kisrâ Pervîz'in katli üzerine Bâzân ve etba'i müslümân olmuslardi. Bu cihetle Rasûlullah da Bâzân'i vazifesinde birakti. Fîrûz Deylemî, Muhacir ibn Ümiyye, Ebân ibn Sâid ibn Âs, Ebû Mûsâ el-Es'ârî, Muâz ibn Cebel gibi bir çok sahâbî de idarî, iktisâdi, askerî müteaddid vazifelerle gönderilmislerdir. Bunlardan Ebû Mûsâ el-Es'ârî Yemen'in sahil kismini idare etmistir. Muâz ibn Cebel de askerî isleri idareye me'mûr edilmisti.

B.Hazreti Peygamber'in Sefirleri

Müellif Buhârî konumuz olan vâhid haberi bahsinde Rasûlullah'in Rûm Kayseriyle Iran Kisrâsi'na gönderdigi birer sefirine dâir iki haber rivayet etmistir ki, pek kisa bir metin ile rivayet olunan bu hadîsleri Sârih Aynî Umdetü'l-Kaarî'dç îzâh etmekle beraber Iskenderiye Meliki Mukavkis'e, Belka Meliki Haris Gassânî'ye, Yemen Meliki Hûze'ye, Habese Ne-câsîsi Ashame'ye de birer sefirle birer mektûb gönderildigini bildiriyor. Bu alti hükümdardan baska Sârih Aynî Bahreyn, Busrâ, Zu'1-kils, Me'an, Abd Kilâl gibi ikinci derecede devlet adamlarina da birer sefir ve mektûb gönderildigini kayid ve îzâh ediyor.

Sübhesiz ki Rasûlullah'in bu dînî ve ayni zamanda siyâsî hareketi, beseriyeti Islâm dînine umûmî mâhiyette da'veti idi ve bu umûmî da'vete:

fâ\ ân jjl-j J\ ls& i$ ii jî = Ey insanlar emîn olunuz ben, hepinize Allanin gönderdigi peygamberim de!"

(d-A'râf: 153) fermâniyle me'mûr edilmisti.

Rasûlullah Medîne'ye hicretinin altinci ayinda da müs-lümanlarin ve Islâmiyet'in en azgin düsmani olan müsriklerle Hudeybiye sulhunu yapip bunlari bir musâlehanâme ile bagladiktan sonra umûmî daVete sira gelmis bulunuyordu. Bu yüksek ve beseriyeti sâmil vazifelerini muasir ve uzak, yakin mücavir devlet reîslerine da'vetnâmeyi tasiyan birer sefîr göndermek suretiyle îfâ buyurmustur.

I. Sarkî Roma Sefiri Dihye:

Rasûlullah Imparator Hirakliyus'a hitaben yazilan mektubunu Dihye ibn Halîfe eliyle gönderdi. Peygamber'in husûsî sahâbîlerinden olan Dihye ashabin en güzeli ve en kibar bir sîmâsi idi.

Rivayete göre Dihye Sam'a vardiginda bütün evlerden herkes çikip bu necîb çehreyi görmege kosmuslardi. Dihye adinda ashâb arasinda baska bir kimse de yoktu. Bâzi defa Cibrîl, Rasûlullah'in huzuruna Dihye suretine te-messül ederek gelirdi. Bununla beraber Dihye Bedir'den sonraki gazalarin hepsinde bulunmus ve yüksek hizmetler görmüstür. {Umdetü'i-Kaari, c.I, s.93). Bu cihetle Roma Imparatorlugu gibi o devrin muazzam bir devletinin reisine böyle necîb ve kibar bir sîmânin gönderilmesinde son derece yüksek bir hüsnü intihâb (güzel seçim) vardir.

Dihyetü'l-Kelbî vâsitasiyle gönderilen da'vetnâme sureti ve bu Peygamber mektubu üzerine Kayser Hirakliyus -Peygamberimizin ailesi, sahsî hayati, ötedenberi kavmiyle münâsebâti, kendisine îmân edenlerin içtimaî vaziyetleri, teb-lîg ettigi dînin esas umdeleri, muhalifleriyle mütekabil vaziyetleri gibi hususlar hakkinda- devlet erkâni huzurunda Ebû Sufyân ibn Harb'den tahkîkatina dâir ma'Iûmât bu eserimizin bas tarafinda tercüme edilen Abdullah ibn Abbâs hadîsinde geçti '.

1 Dihye, Peygamber'in mektubunu Kayser'e verdigi sirada Ebû Sufyân bir ticâret kaafilcsiyle Sam'da bulunuyorud ve Peygamber hakkinda tahkikat icrasi için Imparator tarafindan saraya da'vet olunmus ve hey'et içinde Ebû Sufyân'in Peygamber'e karabeti bulundugundan ondan sorulmus ve alinan cevâbda arkadaslari ishâd edilmistir.

Bu derin incelemelerden ve aldigi müsbet cevâblardan sonra Kayser Ebû Sufyân'a:

—Eger bu cevâblarin dogru ise, ayaklarimin bastigi su topraklara yakin bir zamanda o zât mâlik olacaktir. Esasen ben bu peygamberin zuhur edecegini çok iyi bilirdim. Yalniz onun sizin aranizdan çikacagini sanmazdim. Eger O'nun yanina varabilecegimi bilsem O'na mülâkî olmak için her zah-mete katlanirdim. Yaninda bulunsaydim ayaklarini yikar, O'na hizmet ederdim 2.

Bundan sonra Hirakliyus, Dihye ile gönderilen Peygamber mektubunu istedi. Dihye de Rasûlullah'in mektubunu sundu. Bu eserimizin ilk cildinde yazili bulunan da'vetnâme-nin metni ve meali söyledir:

' 'Bismülâhirrahmânirrahîm.

Ailahin kulu ve PeygamberiMuhammed(S)'den Rûm'un büyügü Hirakl'e. Hidâyet yoluna uyanlara selâm olsun. Bu temenniden sonra: Ey Rûm milletinin ulusu, seni Islâm camiasina ve müslümanltga da'vet ediyorum. Müslüman ol ki selâmette bulunasin, müslüman ol ki Allah ecrini iki kat versin 3. Eger bu da'vetimi kabul etmezsen Hristiyan çiftçilerin günâhi boynuna olsun. Ey ehli kitâb, bizimle sizin aranizda müsâvî ve müsterek olan bir söze (Tevhîd kelimesine) geliniz, birleselim, Allah'tan baskasina ibâdet etmiyelim ve O'na hiç bir seyi serik kosmayalim, Allah 'i birakip da birbirimizi Rab edinmiyelim. Eger ehli kitâb bu da'vetten yüz çevirir-

2 Kayser'in Buhârî metninde rivayet olunan bu ifâdelerine göre îmân ettigi muhakkak olmakla beraber, Kayser'in bu i'tirâflan üzerine mecliste bulunan devlet erkâninin gürültülü patirtili müdâhaleleri üzerine daha ileri gidemeyip sarfi nazar etmis ve sefîr Dihye'yi kiymetli hediyelerle ve bâzi siyer müelliflerinin bildirdigi cevabî bir mektûb ile hos ederek geri göndermistir.

3 Iki ecir ve sevabin biri îsâ'ya, öbürü de Muhammed'e îmân ettiginin mükâfati.

lerse ey müslümanlar, siz de onlara: 'Sâhid olunuz biz müslü-maniz' deyiniz."

Ebû Sufyân der ki: Hirakl bu sözleri dedikten ve mektubu okutmasini bitirdikten sonra yaninda gürültüler çogaldi ve sesler yükseldi. Biz de yanindan çikarildik. Bunun üzerine ben arkadaslarima dedim ki:

—Ibni Ebî Kebse'nin 4 (yânî Rasûlullah'm) isi büyüdü. Benû Asfar hükümdari bile ondan korkuyor. Artik Rasûlullah'm gâlib gelecegine Cenabi Hakk'in gönlüme Islâm sevgisini koyuncaya kadar

kanâatim devam etti.

2. Iran Sefiri Abdullah ibn Huzâfe:

Abdullah ibn Huzâfe (R) Benû Sehm'den ve Kureys esrafindan olup Habesistan'a hicret eden ilk müslümanlardan-dir. Bedir muharebesinde de bulunmustur. Bu cihetle Iran sefaretine de bu zât bir mektûbla gönderilmistir.

Peygamber'in da'vet mektubu söyledir:

. "Bismillahirrahmânirrahîm.

Allah 'in kulu ve Peygamberi Muhammed(S) 'den Fars'in ulusu Kisrâ'ya. Dogru yola gidenlere, Allah 'a ve Rasûlü-ne îmân edenlere, bir Allah'tan baska hiç bir ma'bûd olmayip O'nun seriki bulunmadigina ve Muhammed onun kulu ve Peygamberi olduguna sehâdet edenlere selâm olsun. Ey Kis-râ, seni Allah dîni Müslümanliga da'vet ediyorum. Çünkü ben bütün insanlara Peygamber gönderildim: Hayatta olanlari inzar eylemek ve kâfirler üzerinde ihkaaki hakk etmek için. EyKisrâ, müslüman ol ki selâmete eresin. Olmazsan Me-cûsî kavminin günâhi boynuna olsun".

4 "Ebû Kebse" Hazreti Peygamber'in ana cihetinden büyük babasi idi. Putlara tapmaz, yildiza ibâdet ederdi. Rasûhillah putlara ibâdet aleyhinde bulununca, ona nisbet ederek Ibni Ebî Kebse dediler.

Abdullah ibn Abbâs (R) söyle haber vermistir. Rasûlul-lah (S) bir mektubunu kisrâya gönderdi ve mektubu götüren Abdullah ibn Huzâfe'ye mektubu Bahreyn'in büyük emîri-ne5 vermesini emredip, emîr, Kisrâ'ya gönderir, buyurdu. Bahreyn Emîri vâsitasiyle Peygamber'in da'vetnâmesi Kisrâ'ya verilip de okuyunca (bu küstah) Kisrâ, Rasûlullah'm mektubunu yirtti atti. Rasûlullah'a bu haber erisince Kisrâ'-nin mülkünün tamâmiyle parçalanmasina duâ buyurdu (ve öyle oldu).

3. Habese Sefîri Attir ibn Umeyye:

Rasûlullah (S) Amr ibn Umeyye vasitasiyla bir da'vet-nâme de Habesistan Meliki Necâsfye gönderdi. Amr, ashabin bahâdirlarindandi. Damrî nisbetiyle meshur olan Abdi Menât ogullari'ndan idi. Rasûlullah'm dâ'vetnâmesinin metni ve tercemesi söyledir:

' 'Bismillâhirrahmânirrahîm.

Allah 'm Peygamberi Muhammed'den Habese Meliki Ne-câsî'ye. Ey Melik! Müslüman olmani dilerim. Ben senin nâmina -Melik, Kuddûs, Selâm, Mü'min, Müheymin (ulu sifatlarini hâiz) olan- Allah'a hamd ü sena ederim ve sehâdet ederim ki: îsâ ibn Meryem, Allah'in ruhu ve kelimesidir. Allah, o kelimeyi (ki îsâ'ya vücûd veren "Ol" hitabidir) ve o ruhu -çok temiz ve afîfolan ve dünyâ hayâtindan tamâmiyle çekilmis bulunan- Meryem'e nefhetti. Ve bu suretle Meryem îsâ'ya hâmil oldu ve böylece Allah ruhiyle ve nef-hiyle îsâ'yi yaratti. Nasil ki Âdem'i de Allah kudret eliyle

5 O sirada Bahreyn vilâyeti trân'a tâbi' olup emaretinde de Munzir ibn Sâvî bulunuyordu. Rivayete göre Bahreyn fetholunup Alâ Hadramî vâlî ta'yîn buyuruldugunda Munzir ibn Sâvî ile beraber Bahreyn'deki bütün Arablar müslüman olmustur.

(ve bir hârika olarak) yaratmisti. Ey Melik, seni esi ve ortagi olmayan bir Allah'a îmâna ve O'na ibâdete ve bana mutâ-baate Allah canibinden gelen seylere îmâna da 'vet ediyorum. Çünkü ben Allah'in bunlari teblige me'mür Rasûlü'yüm, seni ve askerini Aziz ve Celîlolan Allah 'a da'vet ediyorum. Simdi ben size (Islâm umdelerini) teblig ettim ve nasihat eyledim, siz de nasihatimi kabul ediniz. Dogru yola gidenlere selâm olsun".

Amr ibn Umeyye bu sefaret vazifesini pek güzel îfâ etmistir. Ibn Ishâk'in rivayetine göre bu zât Habesistan'a varip mektubu Necâsî Ashame'ye verdikten sonra su hitabede bulunmustur:

—Muhterem Necâsî Ashame! Bana düsen vazife vaziyeti söylemek, cenabiniza da lütfen dinlemek.

Senin bize karsi gösterdigin rikkat ve sefkat derecesinde bizim de size samî-mî güvenimiz vardir. Biz cenabinizdan ne gûna hayir ürhîd ettikse muhakkak ona nail olduk. Hiçbir veçhile endiselen-medik, dâima emin bulunduk. Biz senin lisânindan su emniyet hüccetini almistik: "Bizimle sizin aranizda //zrî/reddolun-maz bir sâhid, zulüm etmez, âdil bir hâkim olsun". Bu defa Rasûlullah (S) etraftaki devletlere birer sefir gönderdi. Beni de cenabiniza. Fakat ben onlarin ummadiklari hüsnü kabulü sizden umarak ve onlarin korktuklari sû'i muamele ihtimâlinden emin olarak geldim. Geçmis hayra istinâd ve müstakbel ecir ve mükâfata intizar ederek huzurunuzda bulunuyorum".

Necâsî, Amr'in bu nutkuna karsi söyle mukabele etti: —Muhterem sefîr! Allah'i sâhid tutarim ki Hazreti Mu-hammed, Ehli Kitâb'in intizâr ettigi Ümmî Nebî'dir. Hazreti Musa'nin rakîbü'l-himâri (yânî Hazreti isa'nin kudümünü) besareti, îsâ'nin rakîbü'l-cemeli (yânî Hazreti Muhammed'-in kudümünü) müjdelemesi gibidir. Gözle görülen hakikat bu besaret haberinden daha ziyâde gönle sifâ ve kanâat veremez!

Bundan sonra Necâsî, Rasûlullah(S)'in mektubuna söyle cevâb yazdi:

"Bismittâhirrahmânirrahîm.

Allah'in Rasûlü Muhammed'e Necâsî Ashame tarafindan. Yâ Nebîyyallah, selâm Sana ve Allah'in rahmeti ve bereketi Senin üzerine olsun. Sol Allah ki, O'ndan baska hakîkî ma'-bûd yoktur. Ancak O vardir. Allah Taâlâ'yi tevhîd ve hakki asaletlerinde selâmet temennisinden sonra: Yâ Rasûlallah. Hazreti îsâ hakkinda beyanati hâvi mektubunuz bana vâsil oldu. Yerin, gögün Rabb'ine yemîn ederim ki, Hazreti îsâ da kendi hakkinda zikrettiginiz seylerden ziyâde bir sey söylememistir. Onun tebligati da hep buyurdugunuz gibidir. Bize teblige me'mûr oldugunuz Islâm esaslarini ögrendik. Amcan oglu ile "diyarimiza hicret eden" ashabinla tanistik. Ben sehâdet ederim ki, Sen Allah'in Rasûlü'sün, sözünde sâdiksin, geçmis peygamberleri tasdik ediyorsun. Yâ Rasûlallah ben zâtma bey'-at ettim. (Sizden Önce) amcan ogluna da bey'at edip onun delaletiyle Âlemlerin Rabbi Allah Taâlâ'ya îmân edip müslümân oldum".

Bundan sonra Ibn Ishâk rivayetine devam ederek Ne-câsî'nin hicretin dokuzuncu yilinda vefat ettigini ve Rasûlullah tarafindan vefati ashaba haber verilerek ashâb ile beraber musallaya çikip müteveffa üzerine cenaze namazi kildigini ve dört tekbîr aldigini bildiriyor. Fakat Müslim'in Sahîh"indeki rivayetine göre Rasûlullah'in mektûb gönderdigi Necâsî, üzerine namaz kildigi Necâsî degildir6. Bu cihetle Ibnü'l-Kayyim diyor ki: Ibni Ishâk'in bu rivayeti -Allahü â'lem- bir vehim olsa gerek. Râvî, Rasûlullah'in üzerine namaz kildigi Necâsî'yi -ki Peygamber'e îmân ve ashabina ikram etmistir-bununla kendisine mektûb yazip Islâm'a dâ'vet ettigi Necâsî'yi ayirdetmeyip iki Necâsî'yi birbirine karistirmistir7.

7 Zâdü'I-Meâd, bu eserimizin üçüncü cildinde Cenaze bahsindeki hadîsin tercüme ve îzâhma bakiniz.

Rasûlullah'in amcasi oglu olarak zikrolunan Cafer ibn Ebî Tâlib'dir. Ve Necâsî onun delaletiyle müslümân olmustur. Amr ibn Umeyye Rasûlullah'in mektubunu götürdügünde Cafer hazretleri birtakim Islâm muhâcirleriyle beraber Habese'de bulunuyorlardi. Bu ikinci Habese muhacirleri ara-sinda Ebû Sufyân'in kizi Ümmü Habîbe de bulunuyordu. Zevci vefat edip elemli bir vaziyette idi. Hazreti Peygamber sefîr Amr vâsitasiyle muhacirlerin Medine'ye müreffehen gönderilmelerini ve Ümmü Habîbe'nin kendisine nikâh edilerek hatirinin hos edilmesi delâletini de Necâsî'ye bildirmisti. Necâsî Ümmü Habîbe'yi Rasûlullah'a nikâh ettirdigi gibi Habesistan'da bulunan bütün Islâm muhacirlerini iki gemi ile Cezîretü'1-Arab sahiline gönderdi. Ve Rasûlullah'in Hayber gazasinda

fetih ve zaferi sirasinda Hayber'e vâsil oldular. Hazreti Peygamber iki suretle mesrur olarak Habesistan muhacirlerine de Hayber ganîmetinden hisse ayirip verdi.

4. Misir ve Iskenderiye Sefiri Hâtib ibn Ebî Beltea:

Hâtib (R) da bir da'vetnâme ile ve Ebû Zerr Gifârî hazretlerinin âzâdlisi Câbir refâkatiyle Misir Meliki Mukavkis Cu-reyc ibn Mînâ'ya gönderildi. O vakitler Misir hükümeti Sarkî Roma Imparatorlugu'na tâbi' olup Mukavkis ünvânmdaki Misir Meliki, Roma Kayseri tarafindan ta'yîn olunurdu. Ve Mukavkislar Iskenderiye'de otururlardi. Bu cihetle Mukav-kislar Arab müellifâtinda ekseriyetle "Iskenderiye Meliki" dîye anilirlar. Hâtib da Rasûlullah'in mektubunu Cureyc ibn Mînâ'ya Iskenderiye'de verdi, Hâtib'in tasidigi da'vetnâme-nin metni ve meali söyledir:

' 'Bismillâhirrahmânirrahîm.

Allah'in kulu ve Rasûlü Muhammed'den Kibt milleti-

nin ulusu Mukavkis'a! Selâm hidâyet yoluna giden kimselere olsun. Bu dua ve temenniden sonra derim ki: Seni Islâm camiasina ve dînine da'vet ediyorum. Müslümân ol ki, selâmete eresin ve müslümân ol ki, Allah ecir ve mükâfatim iki kat vere (Nasrâniyet ve Islâmiyet mükâfatlari). Eger bu da'-vetimden yüz çevirirsen Kibt kavminin günâhi boynuna olsun. Ey ehli kitâb, bizimle sizin aramizda müsâvî ve müsterek olan bir söze (Tevhîd kelimesine) geliniz. Birlesip Allah'tan baskasina ibâdet etmeyelim. Ve O'na hiçbir seyi serik kosmayalim. Allah'i birakip da birbirimizi Rabb edinmiyelim. Eger Kibt kavmi bu tevhide yüz çevirirlerse, ey müslümânlar siz de onlara 'Sâhid olunuz, biz müslümâniz!" deyiniz."

Hâtib, Rasûlullah'in da'vetnâmesini Mukavkis'a verip, bu zât mealine muttali' olunca:

—"Bu zât Peygamber'se düsmanlarina duâ edip de onlari niçin mahvetmiyor?" diye münkirâne her çehre ile karsiladi.

Hâtib da söyle hakimane ve susturucu cevâb verdi:

—Ey Kibt kavminin ulusu! Senden önce bu Misir tahtinda bulunan bir hükümdar (Fir'avn) kendisini Rabbi A'lâ (Ulu Tanri) zu'm etmisti, fakat Cenabi Hakk onu (derhal he-Iâk etmedi. Nihayet mev'ûd vakti gelince) dünyâ ve âhiret azâbiyle yakaladi, ve ondan intikam aldi. Ey hükümdar, baskasindan ibret al da baskasina ibret olma!

Hâtib'in bu hakîmâne mütâlealari üzerine Mukavkis:

—Bugün için bizim bir dînimiz var, biz bu dînimizi bundan daha hayirli bir dîn olmadikça birakamayiz! dedi.

Buna da söyle cevâb verdi;

—Biz sizi bir Islâm Dîni'ne da'vet ediyoruz ki, Allah bugün beseriyete dîn olmak üzere bu dîni ikaame edip ondan baskalarini neshetmistir. Sizi Islâm Dîni'ne da'vet eden bu muhterem Nebî bütün insanlari da'vet etmistir. O'na karsi en siddetli husûmeti Kureys müsrikleri göstermistir. En azgin düsmani da Yahûdîler'dir. O'na diyanet hususunda en yakin millet Hiristiyanlar bulunuyor. Hayâtima yemîn ederim ki, Musa'nin îsâ'yi tebsîr etmesi, îsâ'nin Muhammed'in gelisini müjdelemesi gibidir. Bizim cenabinizi Kur'ân ahkâ-mina da'vetimiz, sizin ehli Tevrat'i (Yahûdîler'i) incil'e da'- J vet etmeniz gibidir, Her peygamber bir kavme idrâk etmistir, ki o muasir kavim o Peygamber'in ümmetidir. Benimle beraber birtakim akvam da o Peygamber'e itaat ederek O'nun ümmeti camiasina iltihak etmislerdir. Ey hükümdar! Cenabiniz da bu azîz Peygamber'in nübüvveti zamanina erisen bahtiyarlardan bulunuyorsunuz. Biz sizi îsâ dîninden men'et-miyoruz. Belki onun teblîgâtiyle emr (ve onun tebligati mucibince Islâm'a da'vet) ediyoruz. Bunun üzerine Mukavkis:

—Ben bu Peygamber'in hâlini, sânini tedkîk ettim. O ne fena seyler emreder, ne de iyi seylerden nehyeder. O sâhir degildir, kâhin degildir, kâzib de degildir. Kendisinde islerin gizliliklerini bulup çikarmak ve gönüllerdeki gizli temayülleri bilip haber vermek gibi nübüvvet alâmeti de buldum. Biraz daha düsünmek isterim! dedi.

Rasûlullah'in mektubunu aldi ve fildisinden küçük bir kutu içine koyup mahfazayi mühürleyerek bir cariyesine verdi. Sonra arabca kitabete muktedir bir kâtibini çagirip Ra-sûlullah'a su cevâbi yazdirdi:

' 'BismiMhirrahmânirrahîm.

Muhammed ibn Abdillah'a, Kibt'in ulusu Mukavkis'-tan. Selâm sana Azîz Peygamber! Bundan sonra arzolunur ki, mektubunu okudum, münderecâtmi ve da'vet ettiginiz hususu anladim. Peygamber silsilesinden ba's olunacak bir peygamber kaldigini bilirdim. Fakat onun Sam'dan çikacagini sanirdim. Sefirinize ikram ettim. Size iki câriye gönderiyorum. Bunlarin Kibtîler arasindaki mevkii yüksektir. Bir de kisve takdim ettim. Binmeniz için bir de ester hediye ettim. Selâm sana Muhterem Peygamber!".

Mukavkis Cureyc ibn Mînâ gerçi müslüman olmamis ise de fakat Peygamber'in sefiri Hâtib'e çok hürmet etmistir. Hâ-

tib ibn Ebî Beltea da hakîmâne mütâlaalanyla bu hürmete liyâkat kesbetmistir8.

Takdîm edilen hemsire cariyeler Mâriye, Sîrîn adlarinda idi. Rasûlullah Mâriye'yi müslüman olduktan sonra Mülkü Yemîn ile istifras edip bundan Ibrâhîm adinda bir oglu oldu. Ve onsekiz aylik nevzâd iken vefat etti.

Mâriye'nin hemsîresi Sîrîn'i Rasûlullah, Sâiri Hassan ibn Sâbit'e vermistir. Düldül adindaki beyaz ester Muâviye zamanina kadar yasamistir. Peygamber'in ölümünden sonra Hazreti Alî binmistir.

5. Yemâme Sefiri Sulayt Ibn Amr Âmiri

Rasûlullah Sulayt ibn Amr vasitasiyla bir mektûb da Yemâme Meliki Hûze ibn Alî'ye gönderdi. Sulayt ibn Amr Habesistan'a hicret eden kidemli sahâbîden olmakla Yemâme'ye sefîr ta'yîn olunmus ve hicretin 12. yilinda yine burada, Yemâme harbinde sehîd olmustur. Hûze'ye gönderilen da'vet-nâmenin metni ve meali söyle idi:

"Bismillâhirrahmânirrahîm.

Allah 'in Peygamberi Muhammed'den Hûze ibn Alî'ye. Dogru yoldan gidene selâm olsun! Ma'lûmun olsun ki, Rabb'im Islâm dînini yakin zamanda dünyânin uzak ufuklarinda parlatacaktir. Binâenaleyh ey Hûze, müslüman ol ki selâmete eresin! Ben de hâkimiyetin altindaki memleketi sa-na tefvîz ederim."

Sulayt (R) Rasûlullah'in mühürlü mektubunu hamilen Yemâme'ye vardi. Hiristiyan olan Hûze'nin huzurunda Rasûlullah'in mektubunu okudu. Hûze Rasûlullah'in da'vetini

8 Hâtib ibn Ebî Beltea Bedir harbi gazilerinden ve böyle yüksek mefkure sahibi bir zât olmakla beraber bir kere gaflet etmis ve Mekke fethi için

Rasûlullah'in Medine'deki hazirligini Mekke esrafina bir mektûbla bildirmek istemistir. Fakat bu sakat hareketi Rasûlullah'a vahiy olunmakla mektûb geri alinmisti.

mükerreren reddetmekle beraber cevâbi bir mektûb yazarak mektubunda:

"Beni da'vet ettigin dîn ne güzel seydir, onu kabul ederim. Su kadar ki, Arap kavmi benim yerime göz dikmistir. Saltanatimin bekaasini te'mîn için beni velîahd yaparsan Sana tâbi' olurum" diye bildirdi.

Sefîr Sulayt'a da caize verip Hecr kumasindan dikilmis elbise giydirerek gönderdi.Sulayt ibn Amr bu mektûb ve hediyelerle Rasûlullah'a sefaret hâtirasini arz ve cevâbi mektubu takdîm etti. Rasülullah mektubu okuyunca:
— "Bu adam ne söylüyor? Bu sartla sehâdet parmagi kadar toprak istese onu bile veremem. Kaldi ki elindeki Ye-mâme diyarinin hükümranligi?""buyurdu.
Rasülullah Mekke'nin fethinden avdet buyurdugu sirada Cibril gelip Hûze'nin öldügünü teblîg etti. Bunun üzerine de Rasülullah:
— "Fakat Yemâme isi bitmis degildir, yakinda orada yalanci peygamber türeyecektir", dedi.
Maamâfîh onun da öldürülecegini haber verdi. Ashâb-dan birisi:
—Yâ Rasülallah! O yalanciyi kim öldürecek? diye sordu.
Rasülullah da:
— "Seninle mücâhid arkadaslarin" diye cevâb verdi.
Ve hakîkaten Hazreti Ebû Bekr'in hilâfeti zamaninda Rasûlullah'in haber verdigi veçhile Yemâme mürtecîleri ashâb-i kiram tarafindan tenkil edildi.
Müverrih Vâkidî'nin beyânina göre Sam'in Nasârâ ulularindan olan Erkün Hûze'nin yaninda bulundugu sirada Rasülullah ile münâsebetini sordu. Hûze:
—Geçenlerde bir mektubunu aldim. Beni Islâmiyet'e da'vet ediyordu. Icabet etmedim, diye cevâb verdi.
Erkün:
—Niçin icabet etmedin? dedi.
Hûze:
—Ben dînime bagli bir adamim. Bununla beraber kavmimin meliki bulunuyorum. Eger Muhammed'e tâbi' olursam ne dîn kalir, ne saltanat! diye cevâp verdi.
Bunun üzerine Erkün su yolda ögüt verdi:
—Ey Hûze, yanlis düsünüyorsun! Eger sen Muhammed'e tâbi' olsaydin, muhakkak seni mülkünde ibkaa ederdi. Senin için en dogru hareket Muhammed'e tâbi' olmakti. Iyi bil ki, O Nebîyyi Arabi, îsâ ibn Meryem'in müjdeledigi peygamberdir; biz Hiristiyan ulemâsina göre Incîl'de Muhammed Rasülullah diye yazilmistir ve bu muhakkaktir.

6. Gassân Sefiri Süca' Ibn Vehb:

Süca' hazretleri Bedir gazilerinden ve bütün gazalarda Rasûlullah'in maiyyetinde hizmet eden bir sahâbî idi. Bu cihetle Rasülullah Süca'(R)'i Gassân Meliki Haris ibn Ebî Sem-mer'e bir mektûbla sefîr gönderdi. Sam'in Belka' sehri Gassânîler'in hükümet merkezi oldugundan Haris bâzi mü-ellefâtta da Belka' hükümdari olarak kaydolunmustur. Rasülullah Hudeybiye dönüsünde bir da'vetnâme yazdirip Süca' hazretleriyle Hâris'e gönderdi ki, metni ve meali söyledir:
'Bismillâhirrahmânirrahîm.
Allah'in Rasûlü Muhammed'den Haris ibn Ebî Sem-mer'e. Dogru yolda gidenlere ve Allah 'a îmân, Rasûlü'nün nübüvvetini tasdik edenlere selâm olsun. Ey hükümdar, seni seriki olmayan bir Allah'a îmâna da'vet ediyorum. Icâbetet-tiginiz surette mülkünüzde yine hükümdar olarak kalacaksiniz!".
O günlerde Haris Sam'in Guta sehrinde 9 bulunuyordu. Süca' hazretleri Peygamber'in mektubunu Hâris'e Guta'da verdi. Haris Rasûlullah'in mektubunu okuyup yere atti. Bu küstah, Sam'da Kayser'in

bir vâlîsi mesabesinde idi. Müstakil bir devlet reîsi bile degildi. Metbû'u olan Kayser Hirak-
9 Guta, Dimeski Sam'in sarkinda imtidâd eden ve vaktile dünyânin cenneti diye anilan baglik, bahçelik kisimdir. Ba'de'l-Isiâm Sâm hilâfet ve medeniyet merkezi olmakla Guta serefini arttirmis, bugün de cennet gibi güzelligini muhafaza etmekte bulunmustur.
liyus bile da'vetine ve sefirine karsi hürmet ettigi halde Haris böyle bir hürmetsizlikte bulundu. Hattâ Kayser'e müracaat ederek Medîne üzerine asker sevkine müsâade istedi. Fakat Kayser reddetti.
Süca' hazretleri Medine'ye gelerek keyfiyeti Rasûlullah'a arz ettiginde:
— "Allah mülkünü elinden alsin!" diye aleyhinde duâ etti.
Haris Mekke fethi sirasinda öldü. Bir müddet sonra da müslümanlar Gassân diyarini zaptederek Gassân idaresine son verdiler.
Bir Tenbîh:
Müellif Buhârî'nin "Peygamberin vâlîleri ve sefirleri" basligi ile açtigi babinin bu unvanini Allâme sârih Bedrüd-din Aynî'nin îzâh ederek bildirdigi vâlîleri ve sefirleri biz de Siyere dâir müellefâttan, tabakaat kitâblarindan naklen taf-sîl etmis bulunuyoruz. Ancak Allâme Aynî, Rasûlullah'in altinci hicret yilinda gönderdigi sefirleri alti zât olarak kayit ve îzâh ettigi halde Ibnü'l-Kayyim Zâdü'l-Meâd'da bunlara iki sefir daha ilâve ederek sekize ulastiriyor ki, ilâve olunan iki sefir Alâ Hadramî ile Amr ibn Âs'tir. Alâ hazretlerinin Munzir ibn Sâvî'ye, Amr'in da Umman Meliki'ne birer da'-vetnâme ile gönderildigi kayft ve tafsil olunmaktadir.
Su halde Alâ Hadrâmî Bahreyn'e ilk önce Munzir ibn Sâvî nezdine sefir olarak gitmis, sonra Bahreyn hükümdari Munzir ile ahâlînin bir kismi müslümân, bir kismi Cizye verici olmak üzere de vâlî ta'yîn buyurulmus oluyor.
Simdi Alâ Hadramî'nin bu sefaret safhasini Zâdü'l-Meâd'dan naklen îzâh edecegiz:

7. Bahreyn Sefiri Alâ ibn Hadramî:

Vâkidî'nin Ikrime'den rivayetine göre Ikrime der ki: Ra-sûlullah'in Munzir ibn Sâvî'ye yazdigi da'vetnâmeye dâir bir vesîkayi ben Ibni Abbâs'in vefatindan sonra kitâblan arasinda bulup istinsah ettim. Bunda deniliyor ki: Rasûlullah bu mektubunda Munzir'i Islâm'a da'vet eyledi. Munzir Rasûlul-
lah'a yazdigi cevabî mektubunda ihtiram arzindan sonra: "Yâ Rasûlallah! Kitabinizi Bahreyn ahâlîsine okudum. Bunlardan bir kisimi Islâm'a muhabbet ve icabet edip müslümân olmustur. Bir kismi ise müslümân olmayi hos görmemistir. Memleketimde Mecûsî, Yahûdî tebeam da vardir10. Bu vaziyet hakkinda Peygamber'in emrini bildirmelerini rica ederim."
Bunun üzerine Rasûlullah su cevâbi verdi: "Bismillâhirrahmânirrahîm.
Allah'in Peygamber'i Muhammed'den Munzir ibn Sâvî'ye. Selâm sana. Kendisinden baska tanri olmayan Allah Ta-âlâ'ya senin r>âmina hamd ü sena ederim. Ve Allah Taâlâ'-nin varligina, birligine ve Muhammed'in Allah 'in kulu ve peygamberi olduguna sehâdet ederim. Bu hamd ü sena ve sehâdetten sonra, ey Melik, seni Aziz ve Celîl olan Allah adina hayir ile yâd ve sana vasiyet ederim. Muhakkak ki bir kimse bir mü'mine ögüt verirse onun hayir ve sevabi ile müstefîd olur. Her kim de elçilerimin hayirhâhâne nasihatlerine mutavaat edip emirlerine tâbi' olursa bana itaat etmis olur. Ey Munzir, elçilerim seni sena edip hayir ile andilar. Ben de kavmin hakkinda sana sefaat

ederek derim ki, bunlarin müslümân olanlarini müslümânlikta sebat ettikleri müddetçe kendi hâllerinde birak. Günahkâr olanlarin da günâhlari hususunda arzettikleri özürlerini kabul et! Ey Melik, sen kavmin hakkinda nasihatçi oldukça serefin artar, bir sey eksilmez. Yahudilerle Mecüsîler kendi mezheblerinde durmak isterlerse serbest birakir ve cizye vermegi tarhedersin."
Alâ ibn Hadramî, Rasûlullah'in bu mektubunu yüklenerek Munzir ibn Sâvî nezdine bu defa sefir olarak degil, vâlî olarak gitmis ve mektubun içindekilere göre Yahûdîler'Ie Me-cûsîler'e mezhebi hürriyet bahsolunup kendilerinin mal, can ve müsterek vatan emniyeti nâm ve hesabina muayyen bir vergi tarhedilmistir. Müslümanlar da zekât farîzesiyle mükellef bulunuyorlardi.
Ummân'in kuzey batisinda ve Ummân'dan Basra Kör-fezi'ne kadar Kizüdeniz'in bütün sevâhili boyunca devam eden
10 Mektubun bu kaydindan Hiristiyan olan Munzir ile beraber Hiristiyan tebeasinin müslümân olduklari, Mecûsîler'le Yahûdîler'in olmadiklari anlasiliyor.
bu genis kit'anin zekât ile cizye gelirleri Medine'de siddetli bir zaruret içinde bulunan Beytü'l-mâl'i zaruretten kurtarmistir.

8. Umman Sefiri Amr ibn Âs:

Rasûlullah bir da'vetnâme ile de Amr ibn Âs'i Umman Meliki iki kardes Ceyfer ile Abd'e gönderdi. Umman, Cezîretü'l-Arab'in güneydogusunda ve Hindistan'in karsisinda gayet genis bir kit'a olup Hindistan'in, Iran'in, Cezîretü'l-Arab'in ticâret anbari mesabesinde idi. Bu cihetle Islâm'in yayilmasina çok müsâid bulunuyordu. Böyle mühim bir mintikaya Amr ibn Âs gibi bir siyâsî dahînin intihab buyurul-masinda büyük bir isabet vardi. Ibn Hisâm S/>e/'inde, Amr ibn Âs'in Hâlid ibn Velîd ve Usmân ibn Talha ile birlikte sekizinci hicret senesinde Mekke'nin fethinden alti ay önce müs-lümân oldugu rivayet olunduguna göre, Amr ibn Âs Rasûlul-lah'in sefirlerinin sonu olacaktir.
Ummân'da Cülendî ogullan'ndan bu iki birader hükümrân bulunuyordu. Bunlara gönderilen da'vetnâmenin metin
ve tercemesi de söyledir:
"Bismillâhirrahmânirrahîm.
Allah'in kulu ve peygamberi Muhammed'den Cülendî ogullan'ndan Ceyfer ile Abd'e. Dogru yolda gidenlere selâm olsun! Bu duadan sonra ey iki birader, sizi Islâm camiasina da'vet ediyorum. Müslüman olunuz ki selâmete eresiniz. Ben beseriyetin umûmuna gönderilmis Allah'in Peygamberiyim. Hayâtta olanlari inzâr etmek, kâfirler üzerine de Allah'in emirlerini yerine getirmek vazifemdir. Ey kardes hükümdarlar, Islâm Dîni'ni tasdik ve kabul etmezseniz gene biliniz ki, mülk ve saltanatiniz uhdenizden zail olmustur. Islâm süvarileri topraklarinizi çigneyecektir. Mülkünüzde nübüvvetim hâkim olacaktir!"
Rasülullah'in bu mehâbetli da'vetnâmesini Ubeyy ibn Ka'b (R) yazip mühürlemistir.
Zad'ü'7-Meâd"da Amr ibn Âs'in Ummân'a giderek sefaret vazifesini îfâsi, bu iki biraderle günlerce devam eden temas sureti, Amr'in kendi lisanindan naklederek uzun boylu izah ve tafsîl edildikten sonra -ki bütün Ibn Âs'in siyâset hünerini ifâde etmektedir- en sonu bu iki Umman hükümdarinin Muhammed'in Nübüvveti'ni tasdîk ve Islâm serefi ile müserref olduklari bildiriliyor.
Müellif Buharî'nin "Vahidin haberinin cevazi" unvanindan ve sârih Ayn'"nin bu ünvâni

"Peygamber'in valileri ve sefirleri" ile îzâhindan bi'1-istifâde, biz de Rasülullah'in diyanet nesr ve Islâmiyet'in yükseltilmesi için tuttugu siyâsî veçheyi tafsîl etmis bulunuyoruz. Tevfîk ise Allah'tandir (Kâmil Mîrâs) n.

11 Bu "Peygamberin Valileri ve Elçileri" kismi bâzi sadelestirme ve özetlemelerle Tecrîd Ter., XII, 413-431'den alinmistir.

Peygamberin buradaki mektûblan bilhassa su kaynaklarda toplanmistir:

Ibnu'l-Kayyim, Zadu'l-Meâd;

Prof. Muhammed Hamidullah, el-Vesâiku's-Siyasiyye, ikinci tab, Kaahire 1956

Prof. Muhammed Hamidullah, Islâm Peygamberi, I, 200-361, Ist. 1966.

---

[1] Bâzi Buhârî nüshalarinda Besmele'den sonra "Kitâbu Haberi'l-Vâhid = Vahidin Haberi Kitabi" seklinde gelip, bundan sonra "Bâb" yoktur. Çogunlugun yaninda ise "Bâb" basligi ile gelmistir. Buna göre bu, Ahkâm Kitâbi'ndan bir parça olur ki, vazih olan da budur. Evet, es-Sâgânî'nin nüshasinda ise "Kitâbu Ahbari'l-Âhâdi = Vâhidlerin Haberleri Kitabi" seklinde gelmis, sonra da "Bâ-bu mâ câe..." unvanini söylemistir... (Kastallânî).

[2] Buhârî'ye göre "Taife" sözü bir ve daha ziyâde kimse ma'nâsina da kullanilir. Ibn Abbâs'a, en-Nahaî'ye, Mucâhid'e göre de "Taife*' muayyen bir sayiya mahsûs degildir. Bu âyetin maksada delâleti bu suretledir

[3] Dogru sözlü bir mü'minin ihbarinin mu'teber bir ser'î delîl olmasi yalniz ibâdetlere ve fer'î amellere hastir. I'tikaadî mes'elelere sumûlü yoktur. I'tikaadî hükümlerin delilleri kafidir, Kitâb ve Sünnet'e dayanmasi zarurîdir. Vâhid haberi ise kat'î degil, zannî delildir. Zannî deliller, aslî hükümlerde degil,ancak fer'î hükümlerde delîl olabilir. Bu ciheti Buhârî baslikta "Ezan, namaz, oruç, farzlar ve hükümlerde hüccettir" ta'bîri ile hatirlatmistir. Dogru sözlü bir kimsenin bu hususlardaki haberinin kabul edilip amel edilecek ser'î bir delîl olmasini kuvvetli ve ilmî bir surette belirtmek için Buhârî et-Tevbe: 122. âyetini zikretmistir. Bu âyete göre bir sehir halkinin, bir cemiyetin ve herhangi bir icti-mâî sinifin içlerinden en az bir kimseye dîn ilimlerini tahsil ettirmeleri kifâye farzdir. Bunu yapmazlarsa hepsi günahkâr olurlar...

el-Buhârî el-Hucurât: 6. âyetini de fâsik ve yalanci olmayan, dogru sözlü bir kimsenin verdigi vâhid haberinin delîl olacagina isaret olmak üzere getirmistir. Çünkü bu âyette fâsik bir kimsenin getirdigi haberin iyice arastirilip tah-kîk edilmesi emredilmistir. Dogru sözlü ve ahlâkli kimsenin verdigi haberi hakkinda böyle bir tahkîk ve arastirma emredilmemistir...

[4] Yine böyle Peygamber'in vâlîleri, âmirleri, kumandanlarinin birer emirname ile birer vilâyete gönderilmeleri ve orada Peygamber'i temsil etmeleri, Peygamber'in baska devletler yanma birer mektübla gönderdigi elçilerinin de vardiklari devletlerde ferden ve sahsen Peygamber'i ve siyaseten Islâm devleti'nin islerini temsîl etmeleri de vâhid haberinin lüzumuna ve delîlügine dayanan en mühim islerdir...

[5] Basliga uygunlugu "Namaz vakti gelince biriniz size ezan okusun!" cümlesin-dedir. Ezan, namaz vaktinin girdigini i'lândan ibaret olup, bir müezzinin bu i'lân ve ihbarina i'tibâr edilmesi ve onunla amel edilmesi emrolunmustur.

Mâlik ibn Huveyris ile akrani olan gençler toplulugu, kendi kabileleri olan Sa'd ogullan içinde müslümân olarak Medine'ye gelmisler, hadîste bildirdigi gibi yirmi gece Medine'de, Peygamber'in yaninda ikaamet edip Islâmiyet'i ögrenmisler. Sonunda ailelerini özledikleri Peygamber tarafindan anlasilinca, kendi kabilelerine dönmeleri ve verilen ta'lîmât üzere Islâm'i yasayip ögretmeleri emredilmistir.

Bu hadîs bu isnâd ve metin Ile Namaz Kitabi, "Yolcunun ezan okumasi bâbi"nda da geçmisti.

[6] Bunun bir rivayeti Ezan Kitabi, "Fecrden önce ezan okumak bâbi"nda geçmisti. Basliga uygunlugu "Sizden herhangibirinizi Bilâl'in ezan sesi sahur yemegini yemekten men' etmesin!" sözündedir. Çünkü Bilâl, ezan okudugu vaktin gece oldugunu ve onda sahur yemegi yemenin caiz olacagini haber vericidir. Bu ise dogru söyleyen bir vahidin haberidir.

[7] Bunun bir rivayeti de yine Ezân'da ve ayni yerde geçmistir. Ibn Umer'in bu rivayeti Ibn Mes'ûd'un hadîsini açiklar mâhiyettedir.

[8] Peygamber: "Namaz artirildi mi?" sorusu üzerine "Bu sorunuz neden?" buyurmus ve sahâbîler de: Bes rek'at kildirdin! dediklerinde, o sahâbînin dogru olarak verdigi vâhid haberini kabul etmis ve yanilma secdesi yaparak o haberin geregiyle amel etmistir.

[9] Hadîsin basliga uygunlugu meydandadir. Çünkü tek kisi olan Zu'1-Yedeyn'in haberiyle amel etmistir. Ancak "Zu'l-Yedeyn dogru söyledi mi?" diye sormustur ki, bunu da onun haberini tesbît etmek için sormustur. Bunu da Zu'l-Yedeyn'in beraberinde namaz kilanlardan ayrilmasi ve bu hususta yanilma ihtimâli oldugu Için sormustur. Yoksa bu sorudan onun haberini mutlak olarak reddetmesi lâzim gelmez. Bunun bir rivayeti Namaz Kitabi, "Yanilma secdelerinde tesehhüd etmeyen kimse bâbi"nda da geçmisti.

[10] Basliga uygunlugu "Onlara bir kimse geldi..." sözündedIr. Çünkü sahâbîler yüzleri Sâm tarafina dönük iken, onun haberiyle amel etmisler ve hemen Ka'be tarafina yönelmislerdi. Bu hadîsin bir rivayeti, Namaz Kitâbi'nm evvellerinde "Kible hakkinda gelen seyler bâbi"nda geçmisti.

[11] Basliga delâleti, Kubâ mescidindeki cemâatin kiblenin degismesi hakkindaki bir kisinin haber verip sehâdet etmesini kabul etmis olmalaridir. Her iki rivayetten anlasildigina göre, Kible degismesi vakiasi, ikindi namazinda Medine'de olmus, Kubâ Mescidi'nde de ertesi günü sabah namazinda tatbik edilmistir... Bunun bir rivayeti Namaz Kitabi, "Namazda kibleye yönelme bâbi"nda geçmisti.

[12] Hadîsin bâzi rivayetlerinde: "Vallahi o içki içmekte olanlar bundan sormadilar ve o adamin haberinden sonra bu konuda ona müracaat da etmediler" ziyâdesi vardir. Bu vâhid haberinin kabulünde çok kuvvetli bir hüccettir. Çünkü onlar bu haber ile mübâh olan bir seyin neshini tesbît ettiler ve nihayet o haberden dolayi onu tahrîmc gidip, onun geregi ile amel ettiler.

Bunun bir rivayeti Sirb Kitâbi'nin evvellerinde "Hamrin tahrîminin inmesi bâbi"nda geçmisti.

[13]

Basliga uygunlugu"S/ze elbette hakkiyle emîn bir kimse gönderecegim" sözündedir.
Bunlarin birer rivayeti Menâkib'da, Ebû Ubeyde'rün menkabesi ile Maga zî'de de geçmisti.
[14]
Bu hadîsten, Umer'in tek sahsin haberini kabul etmekte oldugu alinir. Bunun birer rivayeti Ilim Kitabi, "Ilimde nevbetlesmek bâbi"nda ve Tahrîm Sûresi tefsirinde geçti.
[15]
Hadîsin bir rivayeti Ahkâm Kitâbi'nin evvellerinde "Imâmin emirlerini dinlemek ve itaat etmek bâbf'nda geçmisti.
Bunun buradaki baslikla uygunlugu yoktur, I'tirâzina îbn Hacer: Bunlarin bir kismi kumandana ma'rûf olmayan hususta itaat edeceklerdi. Iste bununla maksad tamam olur, diye cevâb vermistir.
[16]
Hadîsin basliga uygunlugu iki hasimdan herbirinin digerinin iddiasini dogrula-yip haberini kabul etmeleri yönünden alinmasi mümkin olur. Bu hadîs Sulh, Vekâlet, Ahkâm, I'tisâm gibi birçok yerlerde geçmistir.
[17]
Basliga uygunlugu "Peygamber Hendek günü insanlardan çagirip istedi. O'nun bu istegine ez-Zubeyr icabet etti" sözünden alinir.
Ahzâb günü Kureys ile birlikte bütün Arab kabilelerinin Islâm aleyhine harekete geçmesi, Kurayza ogullari Yahudileri'nin de bu sirada ahdi bozmalari üzerine vaziyet çetinlesince, Peygamber: "Bana Kurayza Yahudileri'nin vaziyetini kim ögrenip haber getirir?" diye gönüllü câsûs istemis, buna her defasinda Zu-beyr icabet etmistir. Bunun birer rivayeti Cihâd'da, Fadâil'de, "Zubeyr'in faziletleri bâbi"nda da geçmisti.
Talîa, harb esnasinda düsmanin hâllerini ve hareketlerini anlamak için gönderilen arastirici kisiye derler ki, câsûs demektir.
[18]
Ibn Hacer: Bu, içinde az veya çok birçok hâdiseler olan zamana gün denmesi sahîh olur. Nitekim "Fetih günü" denir, bununla Peygamber'in Mekke'de fetihten sonra ikaamet ettigi gün kasdedilir, demistir... (Kastallânî).
[19]
Çünkü nâssta aded ta'yîni yoktur, buna göre bir tek kisi de izin vermeye sâdik olanlar cümlesinden olur.
[20]
Bu Ebû Bekr'in menkabeleri bâbi'nda geçen uzun hadîsten bir kisaltmadir. Peygamber ile gelenler arasindaki izin ve müjdeleme haberini ulastiran bir kisidir. Bu da vâhid haberinin bu gibi hususlarda kabul edilmesine en açik delillerdendir.
[21]
Bu da et-Tahrîm Sûresi tefsirinde geçen uzun hadîsten bir parçadir. Rasûlullah ile Umer arasinda haber ulastirarak izin alip bildiren Rebâh adindaki hizmetçidir. Bu da bu gibi islerde vâhid haberinin kabulüne açik delillerden biridir.
[22]
Rasûlullah'in Islâm memleketi içinde vilâyetlere gönderdigi valileri, disarida komsu devletlere gönderdigi sefirleri birer kisiden ibaret olduguna dâir bu babi açarak, vâhid haberinin bu gibi islerde ser'î bir delîl olduguna isaret etmis oluyor.
[23]
Buhârî bunu Vahyin Baslangici bâbi'nda uzun bir metinle rivayet etmistir. Sonundaki ta'lîk, el-Kusmeyhenî nüshasinda sabittir.
[24]
O sirada Bahreyn vilâyeti Iran'a tâbi' olup vâlîsi de Munzir Ibn Sâvî bulunuyordu.
Buhârî'nin kisa bir metin ile rivayet ettigi bu muazzam vakiayi büyük hadîs-çi ve tarihçi sarihimiz Bedreddîn Aynî söyle îzâh ediyor:
Abdullah ibn Huzâfe, Peygamber'in mektubunu (Munzir vâsitasiyle) Kisrâ Pervîz ibn Hürmüz'e gönderdi. O hükümdar da mektubu parçaladi ve: "Benim kölem oldugu hâlde birisi bana böyle bir mektûb yazsin?!" diye çirkin konustu. Bu çirkin muamele Peygamber'e erisince, Peygamber de: "Allah'im, Sen de bunun mülkünü ve saltanatini parçala!" diye duâ etti.
Peygamber'in mektubu üzerine Kisrâ, Yemen vilâyetindeki naibine (vâlîsi) Bâzân'a mektûb yazarak: Hicaz'da su nübüvvet iddia eden adama maiyyetin-den güçlü kuvvetli iki kimse gönder, bu adami bana getirsinler! dedi. Bâzân en kuvvetli kahraman bir adamini Kisrâ'dan aldigi bir mektûbla ve Harhara adinda Iranli birisiyle beraber gönderdi. Ve Rasûlullah'a yazdigi bir mektubunda: Bunlarla birlikte Kisrâ'ya gitmesini emretti.
Bu iki Iranli bahâdir Yemen'den çikip Medine'ye vardilar. Ve Iran âdetine göre Rasûlullah'in huzuruna girdiler. Peygamber bunlara: "Haydi simdi gidiniz de yarin geliniz,-"' buyurup huzurdan çikardi. O gece, bâzi müelliflerin rivayetine göre, cumâda'l-ulânm onuncu sali gecesi Rasûlullah'a vahy geldi ki: Allah Taâlâ Kisrâ Pervîz'e oglu Sîreveyh'i musallat kildi ve fulân ayin fuiân günü onu öldürdü.
Bu vahy üzerine Peygamber iki Iranli'yi çagirtti, onlara bu vak'ayi haber verdi. Ve bunlara ikram edip bilhassa Harhara'ya altin ve gümüsle süslü bir kemer hediye etti ki, bunu Peygamber'e Melik Mukavkis hediye etmisti.
Bunlar huzurdan çikip Yemen'e gittiler. Bâzân'a varip bütün buniari ona anlattilar. Bunun üzerine Bâzân: "Vallahi bunlar bir melik sözü degildir, bir peygamber tebligidir; ben bu zâtin iddia ettigi üzere muhakkak bir hakk peygamber oldugunu anliyorum. Göreceksiniz bu sû'ikasd hâdisesi de muhakkak O'nun dedigi gibi gerçeklesecektir" dedi. Çok geçmeden ona Sîreveyh'in bir mektubu geldi. Bu mektûbda Kisrâ Pervîz'in su târihte katlolundugu bildiriliyordu ki, Rasûlullah'in haber verdigi târih idi. Bâzân, Sîreveyh'in mektubunun Içindekilere vâkif olunca: "Bu zât muhakkak hakk peygamberdir" deyip müslümân oldu. Yaninda bulunan Farslilar da müslümân oldular.
Rasûlullah da Bâzân'i San'â'da Yemen Vâlîligi'nde birakti. Bu suretle Bâzân, Rasûlullah'in Yemen'e gönderdigi valilerin birincisi oldu (Umdetu'i-Kaarî, XI, 453-454,Matbaa-i Âmire tau i).
[25]
Basliga uygunlugu: "Eslem kabilesinden bir adama kavminin içinde sunu i'lân ettirdi..." sözündedir. Çünkü o adam da Rasûlullah'in göndermis oldugu elçiler cümlesinden birisidir. Adamin ismi Hind ibn Esma ibn Hârise'dIr. Bu hadîsin bir rivayeti Oruç Kitâbi'nin sonunda Mekkî ibn Ibrahim'den üç râvîli olarak geçmisti... (Aynî).
[26]
Bunda haber teblîg etmenin, ilim ögretmenin vâcib olduguna delîl vardir. Çünkü bu emir vucûb içindir. Bu da tek tek herbir ferdi sâmil olur. Eger vahidin tebligi yerine getirecegine hüccet olmayaydi, bu teblîg vazifesini onlara tahsis etmezdi.
Bu hadîsin bir rivayeti îmân Kitâbi'nin evvellerinde geçmisti.
[27]
Fethu'l-Bârt'de söyle dedi: "Gördün mü?" kavlindeki soru inkâr içindir. es-Sa'bî, Peygamber'den mürsel hadîs rivayet etmeyi reddediyordu. Bununla mürsel hadîs rivayet etmeye sevkeden sebeb, Peygamber'den hadîsi çogaltmak istegi olduguna isaret ediyordu. Yoksa insan muhakkak mevsûl olarak isittiklerimle yetinirdi.
el-Kirmânî de et-Kevâkib'de söyle dedi: Garazi, Hasen Basrî tabiî olmakla beraber, Peygamber'den çok hadîs rivayet ediyordu, yânî çok hadîs rivayet etmeye cür'etli idi. Ibn Umer ise sahâbî olmakla beraber az hadîs rivayet edici idi. O hadîs rivayeti hususunda ihtiyat edici, mümkin oldugu kadar sakinici idi Umer de Peygamber'den, O'nun söylemediklerini tahdîs etmek korkusu ile az hadîs rivayet etmeye tesvîk ederdi... (Kastallânî).
[28]
Basliga uygunlugu "Eti yemekten kendilerini tuttular" sözünden alinir. Çünkü onlar kadinin sesini isittiklerinde eti yemeyi terkettiler. Bu da âdil olan bir kadinin haberi ile amel edilecegine delâlet etmistir... (Aynî).